

Nr 6.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken; given
Stockholms slott den 14 december 1934.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

GUSTAF.

K. Schlyter.

Fö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Vill man — — — var boende.

Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist äger, må sökas å ort inom riket, där han anträffas. Är fråga om förbindelse, som utlänningen ingått, eller gäld, som han eljest ådragit sig, må han ock sökas å ort inom riket, där honom tillhörig egendom finnes, eller, om förbindelsen ingåtts eller gälden uppkommit här i riket, å den ort där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom. Rörer tvistemålet lös egendom, må han även sökas å ort inom riket, där egendomen finnes.

Nu vill — — — gemenskap hava.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 september 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler fråga om vissa nya bestämmelser angående *laga domstol i tvistemål mot utlänning* samt anför:

»Angående forum i sådana tvistemål mot utlänning, som äro av beskaffenhet att tillhöra det allmänna personliga forum, äro regler meddelade i 10 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken. Enligt detta lagrum må, där ej för undersåte i visst främmande land är annorlunda särskilt stadgat, utländsk man som icke äger bo och hemvist här i riket sökas å ort inom riket där han anträffas (forum deprehensionis) samt, såvitt angår förbindelse som han här i riket ingått eller gäld som han under vistelse i riket eljest ådragit sig, jämväl å ort inom riket där honom tillhörigt gods finnes eller där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom. — Med utländsk man avses här allenast fysisk person. Beträffande utländsk juridisk person saknas bestämmelser. Emellertid anses även sådant rättssubjekt kunna för förbindelse som det här i riket ingått eller gäld som det härstädes eljest ådragit sig sökas vid förmögenhetsforum eller å den ort där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

Det nyss återgivna stadgandet erhöll sin gällande lydelse enligt lag den 20 mars 1891 (nr 9 s. 1). Dessförinnan hade beträffande här i riket icke domicilierad utlänning endast forum deprehensionis stått till buds.

Då behov yppats att ytterligare utsträcka svensk domstols behörighet att upptaga tvistemål mot utlänningar, har frågan om en lagändring i sådan riktning tagits under överbägande inom justitiedepartementet. Enligt ett i samband därmed upprättat *utkast till lag* i ämnet skulle det i 10 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken stadgade villkoret för anlåtande av förmögenhetsforum, eller att den förbindelse eller gäld, varom fråga är, ingåtts resp. uppkommit här i riket, bortfalla ävensom i berörda lagrum införas bestämmelser dels om skyldighet för utlänning, som saknade domicil i riket, att i mål rörande lös egendom svara vid domstolen å den ort där den omtvistade egendomen finnes, dels ock om ett allmänt subsidiärt forum — Stockholms rådhusrätt —

för sådana fall då efter de förut meddelade reglerna behörig domstol ej skulle finnas i riket men tvisten dock vore sådan att den borde prövas av svensk domstol.

Över detta lagutkast jämte en likaledes inom justitiedepartementet upprättad promemoria har, efter remiss, utlåtande avgivits av *processlagberedningen*. Under framhållande att rättegångsbalkens ifrågavarande bestämmelser i vissa fall vore mindre tillfredsställande har beredningen i sitt utlåtande förklarat sig icke ha något att erinra mot departementsutkastet, såvitt däri dels föreslagits en utvidgning av stadgandet angående förmögenhetsforum till att omfatta jämväl utom riket ingångna förbindelser eller ådragen gäld, dels ock anvisats forum för det fall att tvisten rörde lös egendom som funnes inom riket. Den i utkastet upptagna bestämmelsen om ett allmänt subsidiärt forum har däremot avstyrkts av beredningen, som funnit dess innebörd i viss mån oklar och i detta sammanhang uttalat, att de allmänna internationellt-processrättsliga grundsatserna på förevarande område icke syntes ägnade att — såsom beredningen antagit vara avsett — omedelbart läggas till grund för bestämmande av omfattningen av svensk domsrätt. Beredningen har väl vitsordat att, därest den åsyftade bestämmelsen uteslötes, en del fall alltjämt torde kvarstå då mål mot utlänning icke kunde upptagas av svensk domstol, ehuru behov därav föreläge; i detta hänseende har erinrats hurusom tvist angående förbindelse, som skall fullgöras här i riket, icke kan enbart på denna grund upptagas av svensk domstol. Enligt beredningens åsikt borde emellertid med lösningen av dessa och andra likartade spörsmål, vilka krävde en ingående undersökning av de särskilda fallens beskaffenhet, anstå till en mera genomgripande omarbetning av vår lags forumregler.

Beträffande några nyare *utländska processlagars* bestämmelser på förevarande område må följande anmärkningar göras.

I Danmark gällande forumregler bereda möjlighet att få förmögenhetsrättsliga mål mot utlänningar prövade av dansk domstol bl. a. i det fall att utlänningen tillhörigt gods finnes därstädes. Däremot synes ej heller i Danmark det förhållandet att viss omtvistad lösegendom finnes inom landet grunda kompetens för inländsk domstol att pröva tvisten. — Den norska rättegångslagens bestämmelser om forum avvika i båda de nyss angivna hänseendena från de svenska reglerna. Sålunda må mot den som icke har 'hjemting' i Norge talan i tvistemål av förmögenhetsrättslig art väckas i varje domkrets där han har egendom eller där den egendom talan gäller befinner sig vid tiden för stämningens delgivning. Denna regel anses tillämplig i fråga om såväl sakrättsliga som obligationsrättsliga tvister samt oavsett huruvida kärandens talan går ut på förpliktande eller på fastställelse. I den tyska civilprocessordningen finnes en nära nog fullständig motsvarighet till det nyss återgivna norska stadgandet. Gemensamt för den norska och den tyska lagens bestämmelser är vidare, att det saknar betydelse huruvida det avtal varå talan eventuellt grundas ingåtts i in- eller utlandet. — Den österrikiska jurisdiktionsnormen upptager en bestämmelse av ungefär samma innehåll som den tyska lagens.

Av den lämnade redogörelsen för nu ifrågavarande stadgande framgår, att forum deprehensionis är det allmänna forum för tvistemål mot utlänning enligt svensk rätt. Skall talan föras mot utländsk fysisk person, som varken har sitt domicil här i riket eller vistas här, eller mot utländsk juridisk person — i vilket sistnämnda fall forum deprehensionis ej heller anses kunna komma i betraktande — finnes forum anvisat allenast såvitt målet angår förbindelse som utlänningen här i riket ingått eller gäld som han under vistelse i riket eljest ådragit sig. För andra mål av beskaffenhet att tillhöra det allmänna personliga forum angives således intet forum. Härav följer att sådana mål över huvud icke torde kunna upptagas till prövning av svensk domstol, även om de på grund av sin sakliga innebörd borde hemfalla under svensk domsrätt. Framhållas må särskilt, att svensk domstol icke blir behörig att pröva mål av förmögenhetsrättslig karaktär mot nyssnämnda båda slag av rättssubjekt vare sig därför att viss lösegendom som tvisten angår finnes i Sverige eller på den grund att utlänningen äger förmögenhet här. Avgörande är städse, om kärandens talan grundas på en härstädes ingången förbindelse eller målet eljest kan sägas angå gäld som uppkommit här i riket.

Tydligt torde vara — vad processlagberedningen ock framhållit — att bestämmelserna i nu nämnda hänsenden äro mindre tillfredsställande, och exempel från senare tid på fall då de visat sig otillräckliga saknas icke. Starka praktiska skäl synas tala för att vissa förmögenhetsrättsliga tvister med utlänningar som ej äro domicilierade i riket eller vistas här skola kunna prövas av svensk domstol, även då fråga ej är om här i landet ingången förbindelse eller här eljest ådragen gäld. Härmed åsyftas sådana fall då tvisten gäller viss lös egendom som finnes i Sverige samt, vid tvister om förmögenhetsrättsliga förbindelser eller deliktsgäld, då utlänningen har förmögenhet här i riket. Att tvister av det förra slaget kunna avgöras här är ur exekutionssynpunkt av stor betydelse för käranden, då en utländsk dom rörande den ifrågavarande egendomen i allmänhet icke kan verkställas i Sverige. Gäller tvisten förbindelser eller deliktsgäld, är det likaledes mången gång av vikt för käranden att få mål mot utlänning som äger förmögenhet här i landet prövat av svensk domstol, oavsett var avtalet ingåtts eller gälden uppkommit. Det kan sålunda tänkas att utlänningen icke äger nämnvärd förmögenhet i annat land än Sverige, att talan av någon anledning icke kan föras i annat land där förmögenhet finnes, att en i annat land för kärandens räkning utmätt förmögenhetstillgång icke kan överföras till kärandens hemland o. s. v. I fall som de nu nämnda synes möjlighet icke böra saknas att få tvisten prövad av svensk domstol. Därest härför fordras endast att utlänningen äger förmögenhet i riket, kan det visserligen tänkas inträffa att tvister dragas inför svensk domstol, i vilka kärandens intresse att erhålla svensk dom i och för sig icke förtjänar beaktande. Sådana mål torde dock få antagas bliva ganska sällsynta. Erinras må även, att våra grannländer och andra stater med moderna processlagar icke uppställt något ytterligare villkor för sina domstolars behörighet i förevarande fall.

Vid bestämmandet av forum för nu åsyftade mål torde anledning saknas att frångå vad i detta hänseende föreslagits i det remitterade lagutkastet. Lämpligt forum för mål om viss lös egendom torde sålunda vara domstolen å den ort där egendomen finnes. Är fråga om förmögenhetsrättsliga förbindelser eller deliktsgäld, och hemfaller målet under svensk domsrätt endast på den grund att utlänningen äger förmögenhet här i riket, synes det naturligaste vara att målet tillhör domstolen å den ort där förmögenheten finnes. I fall då målet angår förbindelse som ingåtts här i riket eller gäld som eljest här uppkommit, lärer liksom nu målet böra få upptagas även av den rätt inom vars domvärjo förbindelsen ingåtts eller gälden uppkommit. — Anmärkas må i detta sammanhang, att under det i stadgandet förekommande uttrycket förbindelse torde kunna inbegripas ej blott obligatoriska förbindelser utan jämväl andra former av förmögenhetsrättsliga utfästelser. Med hänsyn härtill synas de nu förordade reglerna bereda möjlighet att i de flesta fall, där ett berättigat intresse av svensk domsrätt kan tänkas föreligga, få förmögenhetsrättsliga tvister med utlänningar prövade av svensk domstol.

Mot den i departementsutkastet upptagna bestämmelsen om ett allmänt subsidiärt forum för sådana fall, då efter förut meddelade regler behörig domstol ej skulle finnas i riket men tvisten vore av beskaffenhet att böra prövas av svensk domstol, ha såsom nyss nämnts vissa erinringar framställts av processlagberedningen. I anledning härav och då med hänsyn till vad nyss anförts frågan om införandet av en bestämmelse som den föreslagna synes kunna utan större praktiska olägenheter anstå till en blivande mera genomgripande revision av våra forumregler, torde på sätt beredningen hemställt stadgandet böra uteslutas.

Anmärkas må slutligen, att det i förevarande lagrum upptagna förbehållet, 'där ej för undersåte i visst främmande land är annorlunda särskilt stadgat', syftar på 9 § förordningen den 15 juni 1861 om verkställighet i Sverige av domar och utslag, meddelade av domstol i konungariket Danmark. Genom lagen den 2 december 1932 (nr 540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, är nämnda förordning numera upphävd. Vid sådant förhållande torde förbehållet böra utgå ur lagtexten.

I enlighet med vad nu anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Henry Rooth.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Vill man — — — var boende.

Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist äger, må sökas å ort inom riket, där han anträffas. Är fråga om förbindelse, som utlänningen ingått, eller gäld, som han eljest ådragit sig, må han ock sökas å ort inom riket, där honom tillhörigt gods är, eller där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom. Rörer tvistemålet lös egendom, må han därjämte sökas å ort inom riket, där egendomen finnes.

Nu vill — — — gemenskap hava.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1936.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 oktober 1934.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet APPELBERG,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 september 1934, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen i justitiedepartementet Carl Romberg.

Justitierådet Appelberg, regeringsrådet Kellberg och justitierådet Geijer funno förslaget föranleda allenast följande erinringar.

För att beteckna förmögenhetsforum för utlännning användes i gällande lag uttrycket »där honom tillhörigt gods finnes», och i andra punkten av förslaget har motsvarande uttryck upptagits. Det kan möjligen göras gällande att med gods i detta sammanhang allenast avses föremål med existens i rummet, i vilket fall alltså forumregeln ej skulle gälla då utlännning här blott äger förmögenhet av annat slag. Denna tolkning torde icke vara riktig, utan fullt fog föreligger att antaga att här avses egendom av vad slag det vara må med förmögenhetsvärde. Då emellertid i tredje punkten av förslaget upptagits uttrycket »egendom», synes lämpligt att, till förebyggande av varje anledning till missuppfattning, även i andra punkten sistnämnda uttryck användes i stället för »gods».

Härjämte kan ifrågasättas om ej i andra punkten en sådan jämkning av ordalagen lämpligen bör vidtagas, att därav tydligare framgår att, under det att i senare delen av denna punkt är fråga om förbindelse som ingåtts inom riket, den i samma punkt tidigare omtalade förbindelsen kan ha ingåtts vare sig inom eller utom riket.

Tiden för lagens ikraftträdande har satts till den 1 januari 1936. Enär med lagändringen endast avses att utvidga möjligheterna till utlännings instämmande inför svensk domstol och således att fylla en lucka i lagen, som gjort sig praktiskt kännbar, synes skäl ej föreligga att dröja med ikraftträdandet till den föreslagna tiden. Anses den i lagen den 1 juni 1894 angående tiden för allmänna författningsars trädande i kraft angivna huvudregeln icke böra

göras tillämplig utan viss tid utsätts, torde denna böra bestämmas till den 1 juli 1935.

Justitierådet Bagge yttrade:

Av departementschefens anförande framgår att exekutionssynpunkten är den avgörande för ifrågavarande förslag att införa nya fora för talan mot utlänning. Att tvister rörande lös egendom, som finnes i Sverige, kunna avgöras här är, säger departementschefen, av stor betydelse för käranden då en utländsk dom rörande den ifrågavarande egendomen i allmänhet icke kan verkställas i Sverige. Samma synpunkt ligger uppenbarligen till grund för förslaget att, vad angår tvister om utomlands ingångna förmögenhetsrättsliga förbindelser eller därstädes ådragen deliktsgäld, talan mot utlänning som har egendom här i landet må prövas av svensk domstol.

Att sist omnämnda behörighetsregel, avseende det fall att utlänning, som ej har hemvist men väl egendom inom riket, ingått förbindelsen eller ådragit sig gälden utom riket, är från andra synpunkter än den ovan nämnda exekutionssynpunkten en lämplig nybildning inom svensk internationell processrätt, torde vara, trots att regeln förekommer i åtskilliga länders processlagar, i hög grad tvivelaktigt. Därigenom kunna till svensk domstol dragas mål, som icke lämpligen höra dit. Om två utomlands bosatta utlänningar utom riket ingått avtal, som skall fullgöras utomlands, förefinnes ingen sådan anknytningspunkt till Sverige, som i sig kan föranleda svensk domstols behörighet. Trots detta skall dock, därest av de båda utländska parterna svaranden har egendom här i riket — om också till exempel endast ett helt obetydligt tillgodohavande i en svensk bank eller till och med allenast några vid en nöjesresa i Sverige kvarglömda effekter — tvistefrågan kunna dragas från sitt naturliga utländska forum och därigenom i regel även underkastas en annan lag än eljest skulle blivit tillämplig. Den omständigheten att den utländska svarandepartien tillhörig lös egendom finnes i Sverige torde ej ens i förening med att käranden är svensk eller i Sverige bosatt utlänning utgöra ett tillräckligt starkt skäl för målets dragande till svensk domstol. Visserligen kan kärande, som har hemvist i Sverige, alldeles oberoende av exekutionssynpunkten, vara intresserad av att målet går till svensk domstol, antingen därför att den svenska domstolen är den för honom bekvämare eller därför att svensk rätt (svensk internationell privaträtt och möjligen svensk intern rätt) därigenom kommer att tillämpas å tvistefrågan och detta måhända är för honom fördelaktigare än om denna skall anses underkastad utländsk rätt. Ett sådant kärandens intresse måste dock, för att ett med rätt och billighet överensstämmande resultat skall ernås, jämföras med svarandens ofta övervägande intresse av att tvisten ej drages från den domstol till vilkens jurisdiktionsområde det tvistiga rättsförhållandet måste anses närmast anknutet, vare sig på grund därav att svaranden där har sitt hemvist eller emedan det faktum, på vilket kravet grundar sig — kontraktets ingående eller brottet — där ägt rum, eller den uppkomna förpliktelsen skall där fullgöras. Mot utländska bestämmelser av det föreslagna innehållet har också i litteraturen med skärpa gjorts gällande

att de ingalunda kunna göra anspråk på att tillerkännas internationell giltighet.

Även om således nu ifrågavarande forumregel kan leda till allt annat än önskvärda resultat torde dock av hänsyn till den av departementschefen åberopade exekutionssynpunkten vad nu anmärkts icke utgöra tillräckligt skäl att avstyra regeln. Det kan icke anses lämpligt att tillgångar som utlänning placerar här i riket bli oåtkomliga för hans fordringsägare därför att här i landet varken finnes forum för talan mot honom eller kan verkställas mot honom given utländsk dom.

Uppmärksammas bör dock att även från exekutionssynpunkten sett regeln är behäftad med brister, som icke kunna fränkännas betydelse. Den medför ingalunda alltid den eftersträfvade effekten. Den egendom utlänningen vid tiden för stämningen har i Sverige kan ha ett så obetydligt penningvärde att det icke lönar mödan att använda densamma för domens fullgörande, vilket icke hindrar att käranden kan på grund av ovanberörda, med exekutionssynpunkten icke sammanhängande intressen finna med sin fördel förenligt att begagna sig av regeln för att draga målet från dess naturliga forum. Som en ytterligare brist från nämnda synpunkt sett kan framhållas att även om den i Sverige varande lös egendomen skulle vara tillräcklig för exekution av den svenska domen, denna egendom kan vara av beskaffenhet att kunna av utlänningen omedelbart dragas ur landet, en åtgärd som fordringsägaren kan möta endast genom att i god tid, där så låter sig göra, utverka kvarstad eller skingringsförbud.

Ej heller dessa brister torde emellertid vara av beskaffenhet att föranleda regelns avvisande.

Men de olägenheter, som på sätt ovan anförts äro förenade med ifrågavarande regel, ge anledning att tillse om icke dess tillämpning kan inskränkas utan att det av departementschefen angivna ändamålet att vinna exekution i utlänningens härvarande egendom därigenom äventyras. Otivelaktigt torde vara — såsom ock framgår av departementschefens yttrande — att skälen för införande av ifrågavarande förmögenhetsforum i hög grad förlora i betydelse, där verkställighet av utländsk dom kan äga rum i utlänningens i Sverige varande egendom. Denna egendom kan ju då åtkommas utan att utvägen med sådant forum behöver tillgripas. För dylikt fall synes regeln därför icke böra ges tillämplighet.

Verkställighet i Sverige av utländsk dom i tvister av förmögenhetsrättslig art äger för närvarande rum — utom vad angår utländska domar i mål rörande betalningsskyldighet ålagd enligt de internationella konventionerna angående befordring av resande eller gods å järnväg samt vad angår rättegångskostnad — endast i de fall som anges i den mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ingångna konventionen av år 1932 om verkställighet av lagakraftägande dom given i en av de fördragsslutande staterna i tvistemål eller i brottmål angående skadestånd. Anledning är dock att antaga att verkställighetskonventioner komma att inom en ej alltför avlägsen framtid slutas även med andra stater.

Det synes då lämpligt att åt det ifrågasatta undantaget från denna regel om förmögenhetsforum ge en så allmän avfattning att ändamålet med undantagsbestämmelsen vinnes oberoende av det innehåll som blivande verkställighetskonventioner kunna komma att erhålla. Den något abstrakta formulering av undantaget som härav betingas torde vara erforderlig även på den grund att i den nordiska konventionen i vissa fall från verkställighet undantagits domar i mål där svaranden uteblivit. Om utlännning stämmas till domstol i Sverige under uppgift att på grund av den nu ifrågasatta regeln domstolen är behörig såsom förmögenhetsforum, och, i händelse av invändning från svarandens sida om bristande behörighet samt, måhända, vid svarandens uteblivande, domstolen har att pröva huruvida sådant forum i det föreliggande fallet förefinnes, kan domstolen ej ta någon hänsyn till frågan om inställelse eller uteblivande från svarandens sida i händelse av ett instämmande av kravet till domstol i annan konventionsstat, vilken fråga dock enligt den nordiska konventionen i vissa fall är avgörande för möjligheten att få dom meddelad i konventionsstat verkställd i annan konventionsstat. Något anhängiggörande av kravet vid sådan domstol har ju vid nämnda tidpunkt ej ägt rum. Den svenska domstol där målet förekommer till handläggning kan ej taga hänsyn till att i sådant mål kan i annan konventionsstat givas dom som på grund av dess eventuella karaktär av dom meddelad i kontradiktoriskt förfarande måhända kan verkställas i Sverige. Så snart möjligheten av icke-verkställighet föreligger måste fallet så behandlas som om verkställighet ej kan äga rum, d. v. s. förmögenhetsforum i Sverige föreligger.

Det ifrågasatta undantaget från huvudregeln att utlännning må, ändå att förbindelsen ingåtts eller gälden ådragits utom riket, sökas inom riket å ort, där honom tillhörig egendom är, torde alltså böra gälla allenast där han kan för sådan gäld sökas å ort utom riket, varest i det föreliggande fallet dom kan givas, som skall, enligt vad särskilt är stadgat, jämväl om den givits mot utebliven svarande, vara gällande här i riket.

Enligt den nordiska konventionen Art. 3 skall dom meddelad i annan konventionsstat, oberoende av om svaranden i målet inställt sig eller ej, verkställas i de fall där svaranden har hemvist eller firma eller styrelse eller visst slag av ombud, på sätt i samma artikel p. 1 sägs, i den stat där domen gavs, så ock där bindande överenskommelse är träffad om tvistens upptagande till prövning av viss domstol i sådan stat. Där sådant internationellt allmänt erkänt forum föreligger, utgör enligt konventionen svarandens utevaro från domstolen ej hinder för verkställighet av dess dom. I dylikt fall skall enligt den av mig föreslagna undantagsbestämmelsen förmögenhetsforum icke föreligga i Sverige. Svaranden kan nämligen då för ifrågavarande gäld sökas å ort utom riket, varest dom kan givas som skall här i riket verkställas även om den givits mot utebliven svarande. Jämväl enligt Art. 55 i de internationella konventionerna den 23 oktober 1924 angående godsbefordring å järnväg samt angående befordring å järnväg av resande och resgods skola domar, som på grund av bestämmelserna i konventionerna blivit av vederbörlig domstol fällda, antingen efter det parterna förhandlat i målet eller tredskovis,

verkställas i samtliga övriga kontraherande stater. Även här blir alltså följden av den av mig ifrågasatta undantagsregeln att ifrågavarande förmögenhetsforum ej kommer att finnas i Sverige. Detta resultat står i överensstämmelse med de i sistnämnda konventioner för där avsedda fall givna särskilda forumregler för talan mot innehavare av utländsk järnväg, vilka regler utesluta sådant forum. Äro åter, såsom föreskrivet är i den nordiska verkställighetskonventionen, domar som meddelats vid andra fora än de i Art. 3 i konventionen omförmälda — t. ex. vid förmögenhetsforum — verkställbara i Sverige endast under förutsättning att svaranden inställt sig vid den utländska domstolen, medför den av mig ifrågasatta undantagsbestämmelsen icke att i förslaget avsett förmögenhetsforum i Sverige bortfaller. För blivande verkställighetskonventioner kommer saken att ställa sig på samma sätt. I de fall där verkställighet ej ges alls eller endast under förutsättning att svaranden inställt sig i målet, kommer förmögenhetsforum att finnas i Sverige; i de fall där verkställighet ges ovillkorligt blir den föreslagna regeln om förmögenhetsforum ej tillämplig.

I detta sammanhang bör emellertid uppmärksammas en synpunkt, som berörts i motiven till den nordiska verkställighetskonventionen. Däri framhålls det stötande i att medborgare i en viss stat kan nödgas att för undvikande av verkställighet å en främmande dom inställa sig eller låta sig företrädas vid utländsk domstol i en tvist, som enligt lagstiftningen i hans eget land bort handläggas i hans hemort eller eljest inom landet.

Härutinnan är vad innebyggare i Sverige beträffar att märka, att därigenom att forumreglerna i Danmark, Finland och Norge alltjämt bereda möjlighet att få förmögenhetsrättsliga mål mot utlänningar prövade av dansk, finländsk eller norsk domstol även i det fall att förbindelsen ingåtts eller gälden uppkommit utom nämnda länder, om blott utlänning tillhörigt gods finnes inom desamma, en svensk, som har egendom i någon av dessa stater, kan stämmas till dessa länders domstolar, även i fall där numera på grund av den nordiska konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige exekution i hans i de andra konventionsstaterna varande egendom kan vinnas genom talan vid domstol i Sverige. Därmed föreligger två vägar till exekution i denna egendom, av vilka den ena, som är möjliggjord genom den i Danmarks, Finlands och Norges processlagar alltjämt kvarstående bestämmelsen om danskt, finländskt och norskt förmögenhetsforum, får antagas vara för svensken obekvämare än den andra, stämning till svenskens forum i Sverige.

Ställningen är ej densamma för innebyggare i Danmark, Finland eller Norge. De kunna för närvarande ej enbart på den grund att de ha egendom i Sverige stämmas till domstol därstädes. Deras i Sverige varande egendom kan för närvarande åtkommas endast genom verkställighet av dom meddelad i någon av de andra konventionsstaterna — i den mån ej i Sverige annat forum än förmögenhetsforum av nu ifrågavarande slag finnes för talan mot utlänning. Här föreligger således ej likställighet.

De nyssnämnda motiven utgå emellertid icke därifrån att det rätta bote-

medlet mot det anmärkta missförhållandet är att införa ett motsvarande, i sig otjänligt forum i Sverige och på detta sätt bereda likställdhet mellan innebyggare i Sverige och i de övriga konventionsstaterna. Tvärt om omnämnes såsom en tänkbar utväg till förebyggande av ovannämnda missförhållande att, i samband med avslutande av överenskommelse om erkännande av domar, avtal träffas om sådana, för konventionsstaternas innebyggare särskilt gällande forumregler som kunna vara ägnade att utesluta möjligheten att i fall sådana som de nyss antydda draga tvist inför främmande forum. En enklare och ändamålsenligare lösning av problemet står emellertid, anföres det i motiverna, att vinna på en annan väg nämligen den, att från regeln om erkännande av meddelade domar ej göres annat undantag än beträffande domar mot utebliven svarande. Ur svarandens synpunkt torde, säges det, någon befogad anmärkning knappast kunna framställas mot att undantaget begränsas till sådana domar. En svarande, som ansett sig kunna och böra bevaka sin talan i en vid domstol i främmande land anhängiggjord tvist, kan ej beklaga sig över att hava dragits inför ett för honom otjänligt forum och bör alltså, likaväl som en inom nämnda land bosatt person, vara underkastad domens tillämpande i de övriga konventionsstaterna.

De i anslutning härtill givna reglerna rörande undantag från verkställighet i vissa fall av uteblivelsesdom eller tredskodom medföra att om talan av ifrågavarande beskaffenhet mot innebyggare i Sverige anhängiggöres vid förmögenhetsforum, som i sådant mål finnes i någon av de övriga konventionsstaterna, svaranden kan genom att utebli — om han ej har hemvist etc. i domstolslandet eller avtal ej träffats om domstolens behörighet — förhindra domens verkställande i Sverige.

Ifrågasättas kan dock om den sålunda givna lösningen till fullo undanröjer det anmärkta missförhållandet. Den omständigheten att svaranden, trots att inställelse vid den utländska domstolen är för honom obekvämt, söker att genom inställelse rädda sig från den eljest säkra påföljden att få sina tillgångar i den främmande konventionsstat till vars domstol han instämts tagna i anspråk vid verkställighet av en där eljest meddelad uteblivelsesdom, torde knappast kunna anses innebära vare sig att ett i sig otjänligt forum kan anses ha blivit för svaranden tjänligt eller att svaranden har godkänt detta forum såsom varande i det föreliggande fallet för honom lämpligt.

Undantagas däremot alla domar som utomlands meddelas vid förmögenhetsforum från verkställighet, oberoende av om svaranden inställt sig eller ej, kommer man ett långt steg närmare såväl undanröjandet av det anmärkta missförhållandet som ock en viss likställdhet på ifrågavarande punkt mellan invånarna i stater som träffat avtal om verkställighet av dom. Helt tillgodoses förvisso ej härigenom det sistnämnda intresset, likställdheten mellan innebyggarna i konventionsstaterna. Detta sker endast genom att samma forumregler för utlänningar gälla i samtliga konventionsstater. Eljest kan för verkställighet av dom meddelad vid visst förmögenhetsforum i en av staterna tagas i anspråk utlänningens där varande egendom medan motsvarande utväg saknas i den stat där sådant forum saknas.

Dessa synpunkter äro av ett visst intresse vid bedömandet av det av mig föreslagna undantaget från huvudregeln om förmögenhetsforum i Sverige. Denna undantagsregel medför, som nämnt, såsom en av undantagsbestämmelsens natur betingad följd att förmögenhetsforum finnes i Sverige, så snart icke verkställighet av utländsk dom kan enligt förefintliga konventioner äga rum oberoende av om svaranden inställt sig eller ej vid den utländska domstolen. Då enligt den nordiska konventionen verkställighet icke ges av dom meddelad vid förmögenhetsforum oberoende av om svaranden inställt sig eller ej, och detta väl får antagas bliva fallet även enligt framtida verkställighetskonventioner, kommer för dessa och andra fall, där icke verkställighet ges ovillkorligt, enligt den av mig föreslagna undantagsregeln förmögenhetsforum att finnas i Sverige och därmed även en viss likställdhet föreligga mellan innebyggare i Sverige och i konventionsstaterna. Att enbart för att fullt ut nå likställdhet dem emellan taga det ytterligare steget att införa förmögenhetsforum här i riket även där exekutionssynpunkten är genom konventionernas verkställighetsregler tillräckligt tillgodosedd, kan jag med hänsyn till de olägenheter som på sätt jag ovan anfört äro förenade med detta forum ej tillråda. I utländska processlagar förekommande förmögenhetsfora eller där intagna ännu längre gående bestämmelser, som medföra behörighet för de egna domstolarna att pröva mot utlänning instämd talan, trots att tillräckligt beaktansvärda anknytningspunkter till domstolslandet icke kunna anses föreligga, ha icke hittills ansetts böra medföra att motsvarande stadganden inskrivas i vår lag, enbart för likställdhetens skull. En sådan princip, allmänt använd, kan ock föra därhän att i sig olämpliga fora bli allt allmännare. Därmed ledes den internationella processrätten in på föga önskvärda banor.

Den ändring i 10 kap. 1 § rättegångsbalken som i förevarande hänseende av mig förordas torde alltså kunna givas det innehållet att utländsk man må ock, ändå att förbindelsen ingåtts eller gälden ådragits utom riket, sökas inom riket å ort, där honom tillhörig egendom är, såvitt han icke kan för sådan gäld sökas å ort utom riket, varest i det föreliggande fallet dom kan givas som skall, enligt vad särskilt är stadgat, jämväl om den givits mot utebliven svarande, vara gällande här i riket.

Vad angår förslaget att, därest tvistemålet rör lös egendom, som finnes här i riket, utlänningen må därjämte sökas å ort inom riket där egendomen finnes, synes med hänsyn därtill att en beaktansvärd anknytningspunkt till svenskt jurisdiktionsområde, nämligen tvisteförmålets belägenhet, här föreligger, ej någon erinran emot denna bestämmelse böra framställas, om ock jämväl i detta fall, på grund av möjligheten att snabbt förflytta den lösa egendomen ur riket, de med denna forumregel avsedda verkningarna lätt kunna utebli.

Jag instämmer med lagrådets övriga ledamöter i vad de yttrat angående lämpligheten att använda uttrycket egendom i stället för gods samt beträffande tiden för lagens ikraftträdande.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 december 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDEÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler lagrådets den 31 oktober 1934 avgivna utlåtande över det den 28 september 1934 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 10 kap. 1 § rättegångsbalken*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Lagrådet har förordat, att i andra punkten av den ifrågavarande paragrafens andra stycke enligt dess föreslagna lydelse uttrycket 'gods' utbytes mot 'egendom', varjämte tre av lagrådets ledamöter ifrågasatt viss jämkning i förtydligande syfte av ordalagen i samma punkt. I enlighet härmed har förslaget omarbetats, därvid jämväl i tredje punkten vidtagits en mindre ändring av redaktionell natur. Slutligen har, i anledning av lagrådets hemställan rörande tiden för lagens ikraftträdande, denna tid bestämts till den 1 juli 1935.

En ledamot av lagrådet har uttalat, att den föreslagna regeln att, beträffande utomlands ingångna förbindelser eller ådragen gäld, talan mot utlänning som hade egendom här i landet skulle få prövas av svensk domstol icke syntes böra givas tillämplighet för sådant fall, där verkställighet av utländsk dom kunde äga rum i utlänningens i Sverige varande egendom, samt på grund därav hemställt om visst undantag från nämnda regel. Uppenbarligen tala vissa skäl för en dylik generell begränsning av svensk domstols behörighet, men dessa torde knappast tillräckligt motivera införandet av en bestämmelse, som med nödvändighet måste få en sådan avfattning att svårigheter komme att möta vid dess tillämpning, och vartill såvitt känt är motsvarighet för närvarande saknas i de främmande rättssystem som upptagit förmögenhetsforum för mål mot utlänningar. Ringa utsikt lärer ock föreligga att genom internationella överenskommelser eller på annat sätt vinna önskvärd reciprocitet i detta hänseende. Den ståndpunkt förslaget därutinnan intager har vid nu angivna förhållanden ansetts böra vidhållas.»

Föredraganden hemställer, att det jämkade förslaget måtte jämlikt § 87 re-
geringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-
trädde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till
nästkommande års riksdag skall avlätas proposition av den
lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.
